

Osiedle Widawa

750 lat historii

Agnieszka Springer
05.2016

Rys historyczny

Najstarsza znana wzmianka o Widawie pochodzi z **buli papieża Celestyna III z 8 kwietnia 1193** roku. Widawa powstała z połączenia dwóch sąsiednich miejscowości: Widawy, ciągnącej się wzdłuż traktu w stronę Trzebnicy oraz dawnego majątku ziemskiego – Praczn nad Widawą. Przez następne trzysta lat należąca do dóbr kościelnych osada rozwijała się w cieniu Wrocławia.

W 1344 r. zapadła decyzja o budowie kościoła parafialnego. Wcześniej Widawa należała do parafii w Ołbinie. Fundatorem kościoła był właściciel miejscowości, **rycerz Henryk Cal**, którego herb do dziś pozostaje herbem Widawy.

Budowa kościoła trwała ok. 4 lata. Widawa posiadała młyn i karczmę oraz 20 łanów pola.

W 1552 r. dotarła do Widawy rewolucja protestancka. Wtedy to na polecenie właściciela majątku w kościele odbyło się pierwsze nabożeństwo luteranckie. Kolejne lata przyniosły znaczne rozszerzenie luteranizmu, co potwierdza fakt poświęcenia w 1604 r. przez pastora z Widawy nowej świątyni w Psarach. Kościół w Widawie zwrócony katolikom uległ dewastacji z powodu braku wiernych. W 1706 r. przeprowadzono spis ludności, który wykazał:

katolików: 17 osób,
protestantów: 622 osoby,
konwertytów: 2 osoby
apostatów: 2 osoby.

-

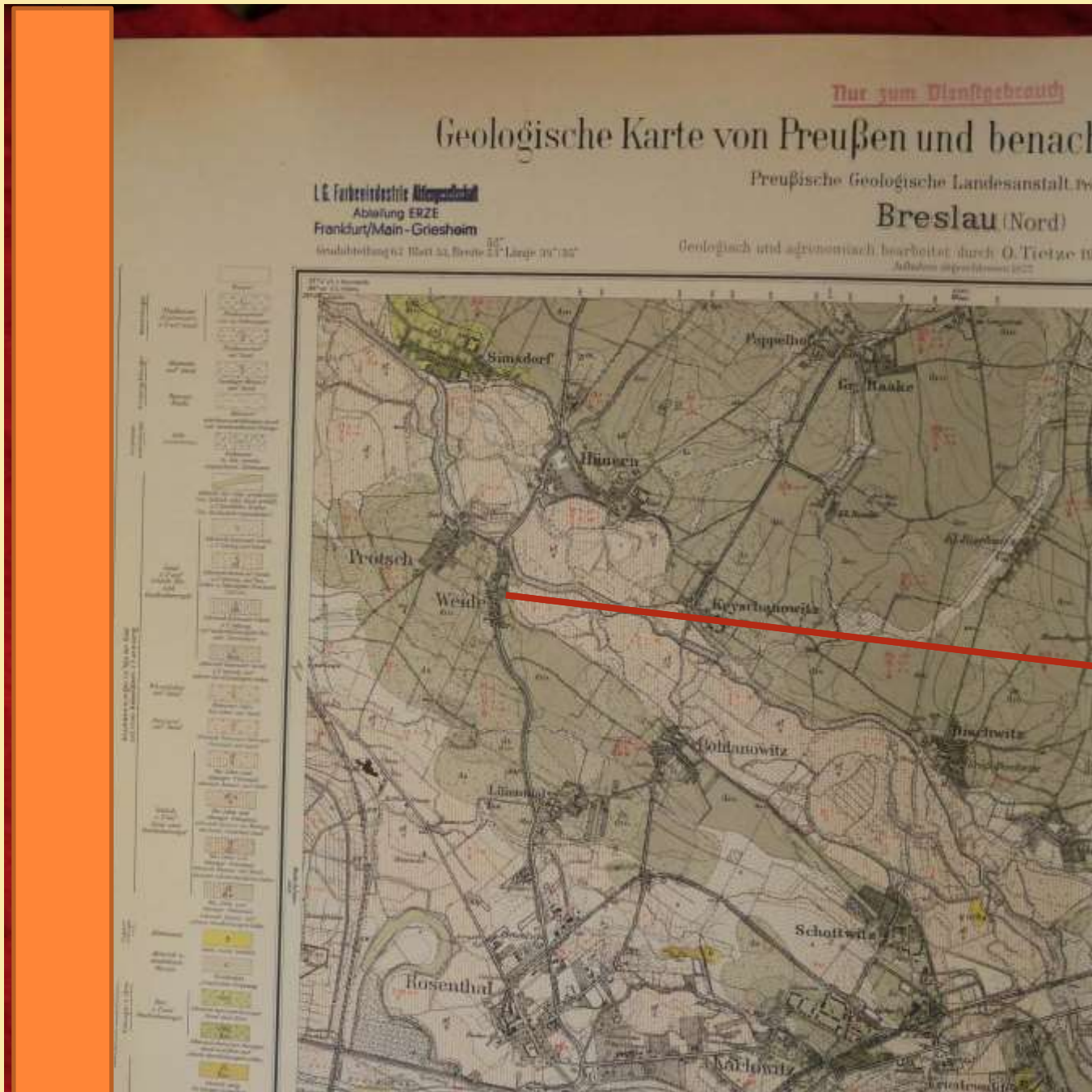
W latach 1749–1777 miały miejsce trzecia przebudowa i remont kościoła, wykonane przez **Franza Andreasa hrabiego von Sierstorpffa**, ówczesnego właściciela majątku ziemskiego w Widawie. W latach 1777–1781 w miejscowości działały 2 szkoły: protestancka i katolicka. W 1798 r. miała miejsce czwarta przebudowa kościoła, którą wykonał wrocławski kupiec Steyer, właściciel Widawy od 1794 roku. W następnych latach stopniowo zwiększała się liczba ludności o wyznaniu katolickim i w 1897 r. parafia św. Anny, obejmująca takie miejscowości jak Widawa, Osobowice, Polanowice, Poświętne liczyła 1167 wiernych.

-

Na podstawie spisu mieszkańców dokonanego w 1912 roku, można stwierdzić, że łącznie w wymienionych wyżej miejscowościach żyło: 119 ewangelików i 814 katolików. **W latach 1918–1922 na skutek reorganizacji struktury administracyjnej i kościelnej Widawa stała się gminą obejmującą Widawę, Psary, Krzyżanowice, Polanowice i Poświętne.**

- Lata te to okres uruchomienia kolei wąskotorowej, popularnego w Prusach środka transportu na bliskie odległości. **Linia biegnąca przez Widawę to Wąskotorowa Kolejka Wrocławsko Trzebnicko - Prusicka.** Dalszymi liniami można było dotrzeć do Żmigrodu i Milicza, a jednym z jej odgałęzień była linia do ówczesnego majątku ziemskiego Szymanów.

Widawa na mapie z 1927 r.

Wiek XX to czas osiedlania się na obszarze Widawy katolickich zakonów żeńskich. 5 maja 1917 roku, za aprobatą miejscowego proboszcza, **Hermana Bannerta**, powstała placówka **sióstr boromeuszek**, prowadzących szpital św. Jerzego we Wrocławiu (dzisiejszy szpital im. Rydygiera).

W 1917 r. siostra Longina Nowak, przełożona zakonu, zakupiła gospodarstwo rolne w Widawie, w celu zaopatrzenia szpitala w żywność.

Lata 1919–1930 to okres osiedlenia się w Widawie **sióstr szkolnych de Notre Dame**, których przełożona prowincji śląskiej, Maria Anuncjata Opic, nabyła widawski majątek ziemski. Okres dwudziestolecia międzywojennego zaznaczył się uruchomieniem zasilania Widawy w energię elektryczną, a także kablowej łączności telefonicznej.

- Rozwijającą się osadę oszczędziły bezpośrednio działania wojenne u schyłku II wojny światowej, w czasie oblężenia miasta Wrocławia. Po wojnie ludność pochodzenia niemieckiego, na skutek postanowień jałtańskich, musiała opuścić swoje miejsca zamieszkania. Przemarsz wojsk radzieckich oraz ich zakwaterowanie spowodował duże zniszczenia oraz spalenie majątku ziemskiego, który był w posiadaniu sióstr de Notre Dame.
- W latach 1945–1946 w opuszczonej miejscowości osiedlała się ludność deportowana z obszarów wschodnich oraz z innych regionów Polski.
- **W latach 1945–1954 Widawa była siedzibą gminy Widawa (urząd gminy mieścił się przy dzisiejszej ul. Księgarskiej 37).** W Widawie istniał posterunek milicji, oraz siedziba Gminnej Spółdzielni z placówką handlową przy dzisiejszej ul. Sułowskiej, poczta oraz ośrodek zdrowia. Czynna była również restauracja przy ul. Sułowskiej. Z organizacji społecznych istniały: Ochotnicza Straż Pożarna i koło gospodyń wiejskich.

W 1973 r. Widawa została przyłączona do Wrocławia.

Widawa na szlaku pieszo rowerowym im. Bronisława Turonia

Na przebiegu szlaku rejestr zabytków Narodowego Instytutu Dziedzictwa odnotowuje następujące obiekty[2]:

- Uraz → ruiny zamku
- Uraz → kościół św. Michała Archanioła
- Kotowice → kościół św. Marcina

Szlak dookoła Wrocławia im. doktora Bronisława

Turonia – żółty, oznakowany, pieszy szlak • Wrocław-Pawłowice → pałac Kornów **turystyczny, którego większość odcinków można przebyć także rowerem. Położony na Nizinie** • Domaszczyn → kościół Podwyższenia Krzyża Świętego

Śląskiej, przebiega przez wsie leżące w pobliżu Wrocławia i przez niektóre jego peryferyjne

- **Wrocław-Widawa → kościół św. Anny**
- Domaszczyn → Dom Łowczego
- Szczodre → pałac Sybilli
- Długoleka → kościół św. Michała Archanioła **osiedla.**
- Chrząstawa Wielka → kościół Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny
- Wojnowice → kościół św. Wawrzyńca
- Rałowice → śluza z początku XX wieku
- Święta Katarzyna → sanktuarium Matki Bożej

Szlak ma długość 141 km i składa się z dziesięciu odcinków, których punkty

wyjściowe i końcowe zostały zlokalizowane w Częstochowskiej miejscowościach do których można

dojechać

- Biestrzyków → rycerska wieża mieszkalna **komunikacją publiczną. Podzielony jest na dwie**
- Ślęza → dwór z wieżą mieszkalną

części – północną i południową, ponieważ brak • Bielany Wrocławskie → kościół św. Andrzeja Apostoła **jest stałych**
przepraw przez Odrę zarówno • Tyniec Mały → kościół Wniebowzięcia Najświętszej **powyżej, jak i poniżej miasta, które**
byłyby Maryi Panny

dostępne dla ruchu pieszego (w momencie

projektowania szlaku) oraz częściowo

dodatkowy o długości 14,6

• Jaszczotki → kościół Wniebowstąpienia Pana Jezusa

• Skalka → kościół św. Marii Magdaleny **wyznakowany odcinek**

• Wrocław-Jerzmanowo → kościół św. Jadwigi

• Wrocław-

Leśnica → zamek **km, łączący koniec odcinka**
północnego z

• Wrocław-

Leśnica → kościół św. Jadwigi

początkiem odcinka południowego, prowadzący

• Lutynia →

kościół św. Józefa Oblubieńca Najświętszej

przez służę na Odrze w Ratowicach. Za przebycie

Maryi Panny **każdego odcinka przyznawana jest przez**

Oddział

• Mrozów → kościół Najświętszej Maryi Panny Zwycięskiej **PTTK Wrocław-Fabryczna odznaka**

turystyczna.

• Wojnowice → gotycko-renesansowy nawodny zamek

• Brzezina

→ kościół Najświętszej Maryi Panny
Różańcowej

Przykładowy projekt
tablicy

**Potrzeba
umieszczenia
tablic
informacyjnych
na szlaku pieszo
rowerowym
im. Bronisława
Turonia**

Kościół Św. Anny

Zamek Rittenburg

Na terenie ówczesnej wsi **Prottsch**

(Pracze Widawskie, dziś po prostu Widawa) przedstawiciele zarządzającej terenem rodziny **Oelhafen** ufundowali zamek.

- Była to przepiękna budowla z trzema narożnymi wieżami i dziedzińcem, zlokalizowana tuż nad Widawą – dosłownie kilka metrów od koryta rzeki. Od 1784 na jednej z wież powiewała chorągiew z inicjałami :

HGS – Hans Gottlieb Steyer był wówczas właścicielem tego terenu.

**Zachowane fragmenty
Pałacu Glitterów**

- **Przy jednym z przedsionków zachowała się oryginalna, XVII wieczna posadzka.**

Pałac Glitterów 1936

Ciekawostki historyczne: Grodzisko rycerzy rabusiów i Hrabina Cosel

Na wyspie między głównym nurtem rzeki Widawy wzdłuż ul. Fryzjerskiej i starorzeczem Widawy znajduje się wzgórze gdzie mieściło się **Grodzisko**.

Legenda głosi, że jest to zapadnięty zamek, a w jego lochach leżą zasypani **rycerze rabusie**, którzy napadali na karawany kupieckie wychodzące i przychodzące do Wrocławia.

Prawdopodobnie gród ten był własnością rycerską.

Z

mostem na Widawie wiąże się pewna ciekawostka historyczna, most ten wpisał się w życiorys słynnej **hrabiny Cosel**. Jak wiadomo hrabina była przez 10 lat faworytą królewską i miała z królem Augustem II troje dzieci. Jednak u boku króla pojawiła się rywalka i hrabina podążając pilnie z Drezna do Warszawy, aby przepędzić nową faworytę Mariannę z Bielińskich Danhoffową, właśnie **na Widawskim moście** została zawrócona do Saksonii gdzie w zamku Stölpfen spędziła resztę życia.

Parafia Św. Anny

- Zapis z 1348 r. świadczy o istnieniu kościoła, zbudowanego przez rycerza **Henryka z Kałowa**
- Prace przypuszczalnie trwały od roku **1344 do 1348**. Ich owocem była niewielka świątynia w stylu gotyckim.
- W znacznej części zachowała się i dziś stanowi ona prezbiterium widawskiego kościoła.

Zamysł wzniesienia świątyni wynikał podobno z kłopotów, jakie w tamtych czasach sprawiała Odra i jej odnogi. Rzeka ta bowiem często występowała ze swych koryt, utrudniając, a nawet uniemożliwiając przedostanie się do Wrocławia.

Bywało, że na długi czas wierni mieszkający na północ od miasta byli odcięci od swych parafialnych kościołów.

Dom Boży nad Widawą pozwalał nie zaniedbać praktyk religijnych nawet w czasie długotrwałych powodzi

Historia Kościoła

- **1344-48 gotyckie mury** o podstawie ośmiokąta wraz przyporami oskarpowanego trójbocznie zakończonego prezbiterium
- **1760-72 wczesnoklasycystyczna nawa** główna na rzucie krzyża greckiego
- na zewnątrz we wnęce, obok głównego wejścia, pomnik **św. Jana Nepomucena**(XVIII wiek)

Wnętrze:

- ołtarz z obrazami olejnym **Matki Bożej z Dzieciątkiem i św. Józefa** (1760)
- drewniane rzeźby św. Jakuba Apostoła i św. Jana Nepomucena
- drewniane rzeźbione stalle i ambona
- obraz **Matka Boża wśród Aniołów** (1700)
- obraz **św. Ignacego Loyoli** (1750)
- **gotycka skarbonka z piaskowca z płaskorzeźbą św. Katarzyny** (XV wiek)
- drewniana rzeźba **Madonny z Dzieciątkiem** (XV wiek)
- **renesansowy obraz na desce Zwiastowanie** (1600)
- **renesansowy obraz na płótnie Naigrywanie** (1600)

Przykościelny cmentarz

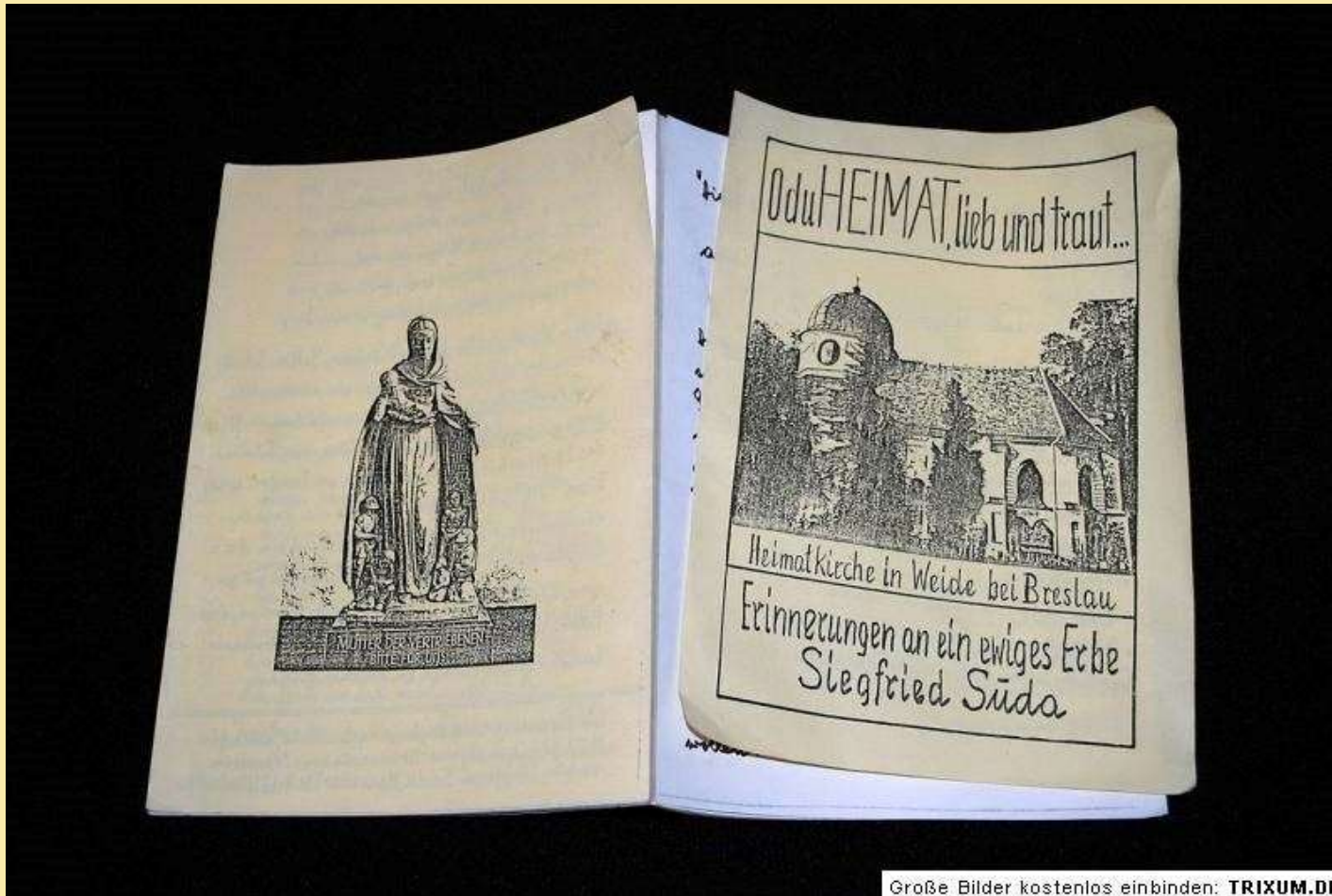
PAX

fotopolska.eu
Polska w fotografii

Wnętrze Kościoła

Wspomnienia mieszkańca Widawy

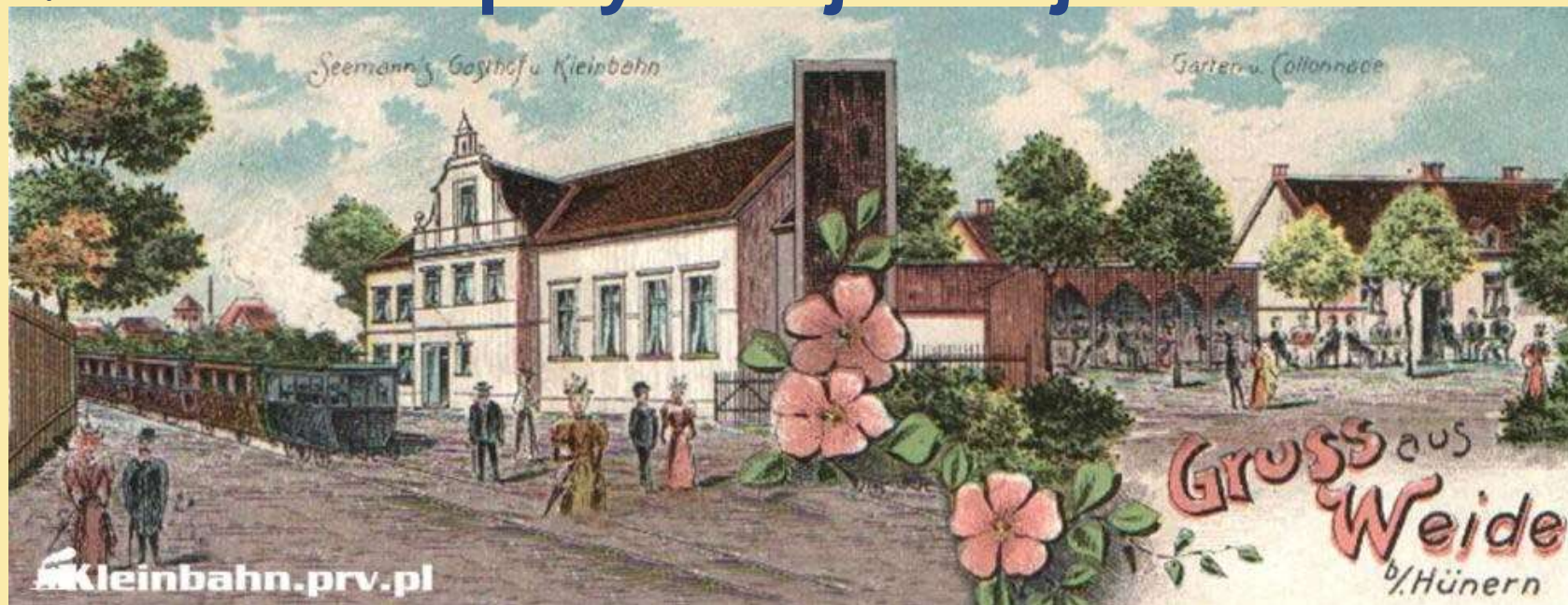

- Der Zoo	25
- Der Kapellenberg von Orwitz	26
Hie Schlesier	30
Unsere Heimatkirche	37
Weidner Menschen	44
- Als die Mütter den Vater mahnen...	53
- Als die Mütter den Papa mahnen...	59
Aunemannie	65
- Gedanken zur Schwester Aunemannie	65
- Gedanken zur Schwester Aunemannie	71
Typisch Schlesiendes: Sträselküche	78

Nasz ojczysty Kościół

Mieszkańcy Widawy

Sułowska 40 Gospoda Gustawa Seemana przy stacji kolejki

Rycina przedstawiająca Gospodę Gustawa Seemanna
(Gustav Seemann`s Gasthof)

wraz z przebiegającym nieopodal jej wejścia torem kolejki.

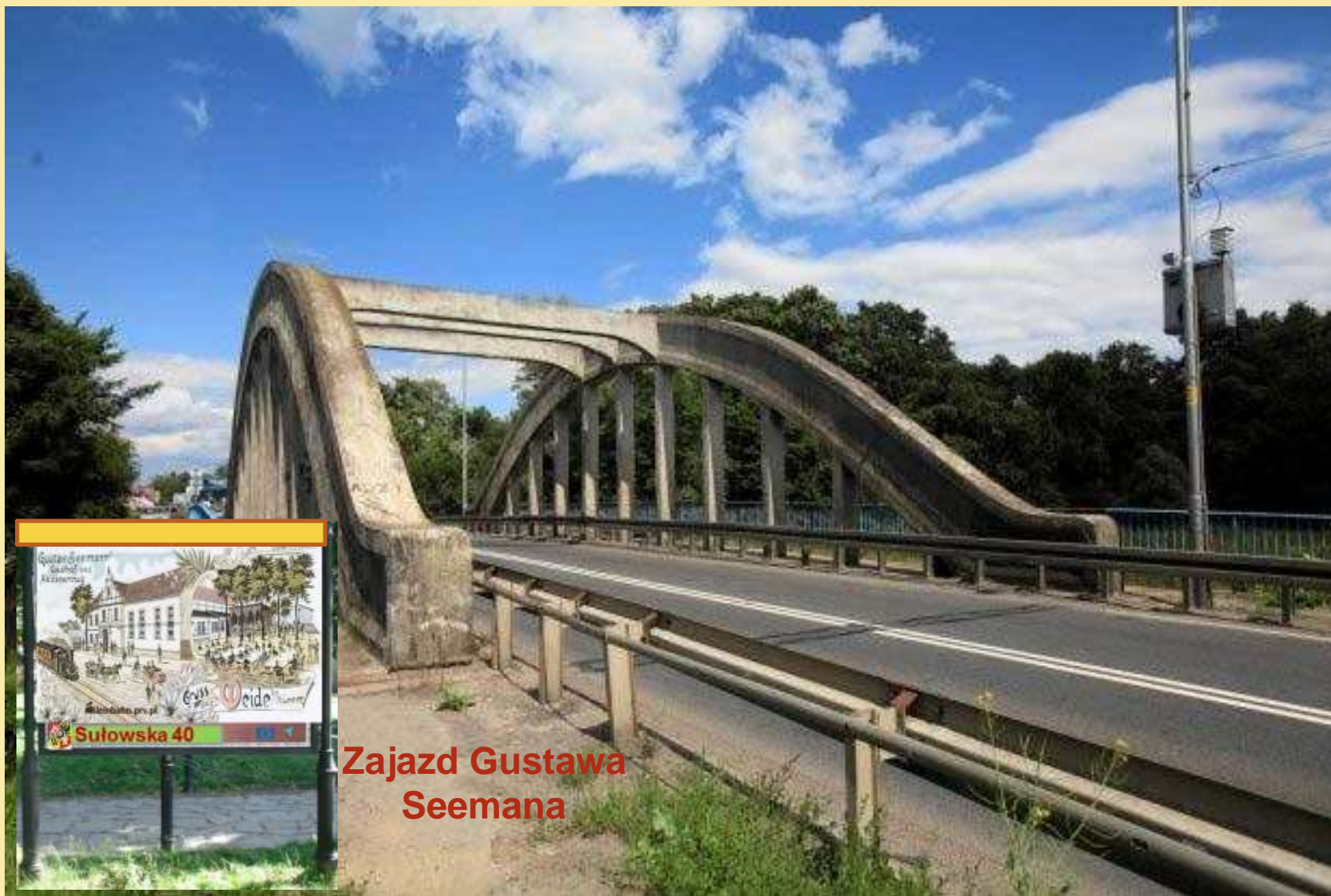
Widok od strony Psar (Hünern Hst.) ok. 1904r.

(Ze zb. Manfreda Schmitta)

Tor kolejki przechodzący tuż przed głównym wejściem do lokalu,
nie stanowił przeszkody dla bawiących tam licznie gości.

Po wojnie budynek ten nie zmienił swojego przeznaczenia
a działalność restauracyjno-gastronomiczna była kontynuowana tam przez długie lata przez rodzinę
Karpińskich

Tablice informacyjne na szlaku rowerowym

**Zajazd Gustawa
Seemana**

Gustav Seemann's
Gasthof und
Ausspannung

Garten u. Kegelbahn.

Kleimbahn.prv.pl

Gruss aus Weide Hünern

Widawa na starych pocztówkach

Dorfpartie

Villa Lober

Gruß aus Weide b. Breslau

Eschner's Kolonialwarenhandlung

Schloß

Marienheim

Schwastzenheim

Gruß aus Weide-West b. Breslau

Kirche

Denkmal

Gruß aus Weide — Martha Bö r's Gasthaus

wito-Administrator - dolny.slask.org.pl

**Ciąg dalszy
historii Osiedla
Widawa
Nastąpi
2016 - ...**

